

C2142 Návrh algoritmů pro přírodovědce

10. Přístupy k řešení problémů I.

Tomáš Raček

Jaro 2015

Typy problémů

V rámci teoretické analýzy nejčastěji rozlišujeme dva typy problémů:

Rozhodovací problém

- ověření, zdali něco platí, nebo ne
- př. Existuje v grafu G cesta mezi vrcholy s a t délky nejvýše 10?
- odpověď: ANO \times NE

Optimalizační problém

- cílem je nalezení nejlepšího řešení z množiny přípustných řešení
- př. Jaká je nejkratší cesta v grafu G mezi vrcholy s a t ?
- odpověď: konkrétní nejkratší cesta \times cesta neexistuje

Poznámka. Pokud existuje polynomiální algoritmus pro rozhodovací problém, existuje i pro jeho optimalizační variantu (a naopak).

Hrubá síla

Hrubá síla (brute force) představuje přímočarý přístup založený na definici problému.

Vlastnosti

- obecně výpočetně nejnáročnější postup → použitelné pouze pro velmi malé instance problémů
- v případě optimalizačních úloh se jedná o zkoušení všech potenciálních řešení
- pro některé typy problémů jediná možnost

Příklady

- Selection sort
- naivní násobení matic
- jednoduché hledání podřetězce v textu

Rekurzivní algoritmy

Myšlenka rekurzivních algoritmů spočívá v znovupoužití algoritmu na problém menší velikosti. Speciální (triviální) případy řešíme přímo.

```
def fact_recursive(n):  
    return n * fact(n - 1) if n > 0 else 1  
  
def fact_iterative(n):  
    result = 1  
    for i in range(1, n + 1):  
        result *= i  
  
    return result
```

Poznámka. Volání funkce je ve srovnání s iterací cyklu drahá operace. Vysoká úroveň rekurzivního zanoření navíc může narazit na limity velikosti zásobníku.

Hanoiské věže

Hanoiské věže jsou hlavolam, v rámci kterého je potřeba přemístit všechny disky z jednoho kolíku na jiný za dodržení dalších pravidel.

Poznámka. Existuje velmi jednoduché rekurzivní řešení.

Složitost řešení problému Hanoiských věží je **exponenciální** vůči počtu disků (přesněji $T(n) = 2^n - 1$).

Rozděl a panuj

Rozděl a panuj (divide and conquer, D & C) je přístup vycházející z rekurzivních algoritmů založený na dělení problému na menší, snadněji zvládnutelné, podproblémy.

Princip

1. Rozděl problém na menší podproblémy
 - stejného typu
 - nepřekrývající se
2. Rekurzivně vyřeš každý podproblém
3. Zkombinuj řešení podproblémů v řešení původního problému

Příklady

- Mergesort
- Quicksort

Master theorem

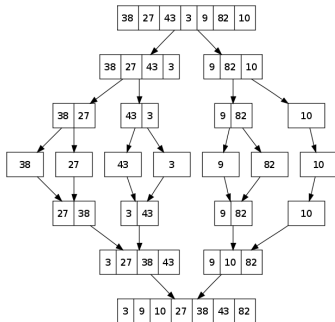
Master theorem je nástroj pro určování složitosti algoritmů založených na přístupu rozděl a panuj. Pokud je velikost podproblémů shodná, lze využít následujícího vztahu:

$$T(n) = aT(n/b) + O(n^d)$$

- a – počet podproblémů
- b – faktor určující velikost podproblémů
- d – množství práce nutné ke sloučení řešení jednotlivých podproblémů

$$T(n) = \begin{cases} O(n^d) & \text{pro } d > \log_b a \\ O(n^d \log n) & \text{pro } d = \log_b a \\ O(n^{\log_b a}) & \text{pro } d < \log_b a \end{cases}$$

Master theorem – Mergesort

Složitost Mergestortu. Každé pole je rozděleno na dvě části o poloviční velikosti ($a = b = 2$), slévání seřazených podposloupností je lineární operace ($d = 1$).

$$T(n) = 2T(n/2) + O(n) \rightarrow T(n) = O(n \log n)$$

Násobení matic

Úkol. Popište algoritmus pro násobení dvou matic ($Z = XY$) o rozměrech $n \times n$.

Naivní násobení matic představuje učebnicový způsob řešení se složitostí $O(n^3)$.

$$Z_{i,j} = \sum_{k=1}^n X_{i,k} Y_{k,j}$$

Blokové násobení matic je přístup, kdy každou z matic rozdělíme na menší a násobíme dle následujícího schématu:

$$X = \begin{pmatrix} A & B \\ C & D \end{pmatrix} \quad Y = \begin{pmatrix} E & F \\ G & H \end{pmatrix}$$

$$Z = XY = \begin{pmatrix} A & B \\ C & D \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} E & F \\ G & H \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} AE + BG & AF + BH \\ CE + DG & CF + DH \end{pmatrix}$$

Násobení matic

Složitost blokového násobení matic je však zřejmě stále shodná s naivním přístupem, tedy $O(n^3)$.

Poznámka. V reálném běhu je dekompozice na bloky výrazně rychlejší řešení díky lepšímu využití vyrovnávací paměti.

Rekurzivní algoritmus násobení matic

$$Z = XY = \begin{pmatrix} A & B \\ C & D \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} E & F \\ G & H \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} AE + BG & AF + BH \\ CE + DG & CF + DH \end{pmatrix}$$

- aplikujeme stejný (D & C) přístup pro výpočet součinů AE, BG, \dots
- aplikací MT získáváme

$$T(n) = 8T(n/2) + O(n^2) \rightarrow T(n) = O(n^3)$$

Strassenův algoritmus

Myšlenka. Využijeme rekurzivní algoritmus pro násobení matic, avšak pomocí algebraických transformací snížíme počet nutných násobení. Počet sčítání není příliš významný.

$$P_1 = A(F - H) \quad P_5 = (A + D)(E + H)$$

$$P_2 = (A + B)H \quad P_6 = (B - D)(G + H)$$

$$P_3 = (C + D)E \quad P_7 = (A - C)(E + F)$$

$$P_4 = D(G - E)$$

$$Z = XY = \begin{pmatrix} P_5 + P_4 - P_2 + P_6 & P_1 + P_2 \\ P_3 + P_4 & P_1 + P_5 - P_3 - P_7 \end{pmatrix}$$

Složitost Strassenova algoritmu

$$T(n) = 7T(n/2) + O(n^2) \rightarrow T(n) = O(n^{\log_2 7}) \approx O(n^{2,81})$$

Hladové algoritmy

Hladový algoritmus (greedy algorithm) v každém kroce výpočtu vybírá aktuálně nejlepší možnost, přičemž spoléhá, že tato posloupnost voleb vede ke globálně nejlepšímu řešení.

Vlastnosti

- ne vždy lze s úspěchem použít – pouze některé problémy mají tuto strukturu
- časově efektivní

Příklady

- Kruskalův a Primův algoritmus
- Dijkstrův algoritmus

Minimální počet mincí

Problém. Vyplatte zadanou částku pomocí minimálního počtu mincí.

Příklad. Částka 79, hodnoty mincí 1, 2, 5, 10,...

- hladový přístup – volím vždy minci nejvyšší hodnoty menší než zbývající částka
- $79 = 50 + 20 + 5 + 2 + 2$

Příklad. Částka 6, hodnoty mincí 1, 3 a 4.

- hladový přístup – $6 = 4 + 1 + 1$
- optimální řešení – $6 = 3 + 3$

Příklad. Částka 14, hodnoty mincí 3, 7 a 10.

- optimální řešení – $14 = 7 + 7$
- hladový přístup – $14 = 10 + ?$